

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ: ДОСВІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА США

Шаров Сергій Володимирович

*к.пед.н., доцент кафедри української і зарубіжної літератури
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана
Хмельницького
м. Мелітополь, Україна*

***Анотація.** У статті здійснюється аналіз деяких досліджень вчених з США та Великобританії щодо соціальної компетентності. Наголошується на тому, що тема соціальної компетентності є актуальним питанням в нашій країні та за кордоном. Описуються дослідження щодо визначення соціальних умінь та видів поведінки, визначення зв'язку між емоційним знанням та соціальною компетентністю тощо.*

***Ключові слова:** соціальна компетентність, учні, дослідження, США, Великобританія*

Сьогодні в умовах модернізації змісту освіти на основі євроінтеграції освіти та запровадження компетентнісного підходу в освітню діяльність підготовка підростаючого покоління стала більш прозорою, ефективного та мобільною. Водночас, постійне збільшення обсягів інформації, потрібної для ефективного та комфортного життя, призвела до зменшення ролі отриманих знань в школі інших навчальних закладах знань. Зараз особистості потрібні розвинуті здібності використовувати, трансформувати та отримувати нові знання у конкретній ситуації [3, с. 195].

Потреба держави в комунікативних та активних громадянах, здатних до вільного спілкування та комфортного перебування в соціумі, зумовлює звернення уваги на розвиток у молоді соціальної компетентності. На розвиток соціальної компетентності наголошується у Національній доктрині розвитку

освіти, яка в умовах інтеграції національної освіти у світовий освітній простір на рівні поглиблення міжнародного співробітництва забезпечить толерантність та взаєморозуміння між державами, створення культурного різноманіття та примноження власних культурних надбань [2].

Будучи ключовою компетентністю особистості, соціальна компетентність складається з умінь та форм поведінки, що дозволяють ефективно та результативно взаємодіяти з іншими, досягати компромісів, уникати та вирішувати конфлікти в соціумі та суспільстві [1, с. 10].

Поряд із теоретичними та практичними напрацюваннями вітчизняних науковців, існує значна кількість наукових праць зарубіжних дослідників. Для нас представляє інтерес наукові дослідження США та Великобританії.

Як зазначає Е. Humphrey, останнім часом освітня політика вищезазначених країн одним із пріоритетних напрямків забезпечення академічних успіхів дітей, їх адаптації до сучасного життя та добробуту вважає розвиток соціальних та емоційних компетентностей [7, с. 618].

На замовлення Департаменту освіти та навичок (Великобританія) група науковців на чолі з К. Weare створила комплексний звіт щодо емоційної та соціальної компетентностей. Документ носив рекомендаційний характер для місцевих органів освіти, в якому прописувалися основні напрямки роботи з молоддю під час формування відповідних компетентностей. Дослідники на основі огляду наукових праць виокремили перелік соціальних компетентностей, а саме: прикріплення до інших (здатність любити та довіряти); емпатія (чутливість, співчуття, прийняття інших, визнання їх емоцій); ефективне спілкування (ефективне реагування, вибір власної відповіді, вміння слухати інших); управління відносинами (здатність до взаєморозуміння та утворення зв'язків з іншими, управління конфліктами, прийняття відповідальності) [10, с. 79].

Е. Warnes досліджував важливі соціальні поведінки учнів 2-го та 5-класів, про які дослідники просили повідомити вчителів, батьків, самих учнів. Всього експерименті приймало участь 81 учень, 75 батьків та 18 викладачів двох шкіл

у м. Лінкольн, штат Небраска [9, с. 177]. Обробка отриманих даних показала, що для учнів 2-го класу характерні такі соціальні компетентності, як чуйність, компроміс, шанобливе ставлення до оточуючих, допомога ближньому, дружність. Для дітей п'ятого класу ситуація виявилася майже аналогічна: учні намагалися бути чуйними, виказувати повагу та компліменти іншим, бути веселим, проводити час разом. Така поведінка дозволяла учням добре почуватися у колі однокласників [9, с. 182]. Слід зазначити, що соціальна поведінка має вплив на особистість лише у тому випадку, коли вона знаходить своє відображення у взаємодії з оточуючим середовищем. У цьому сенсі дослідники наголошують на важливості таких джерел інформації, як однокласники, батьки та вчителі [9, с. 176]. Саме вони можуть вплинути у цьому віці на посилення про соціальної поведінки та соціальну компетентність особистості.

Група американських вчених досліджувала зв'язок між здатністю до впізнання власних та чужих емоцій та соціальною компетентністю. На думку А. Halberstadt, усвідомлення та вираження власних емоцій, а також визнання чужих емоцій суттєво впливає на успішні соціальні відносини. Здатність до усвідомлення та управління власного афекту, а також адекватне реагування на виявлення емоцій інших людей отримала назву афективна соціальна компетентність [6, с. 80]. Структурно ця категорія складається з трьох компонентів: відправлення афективних повідомлень, отримання емоційних повідомлень, відчуття впливу [6, с. 87]. Всі зазначені компоненти є динамічними, тобто можуть змінюватися в залежності від ситуації та віку особистості.

У цій же площині були дослідження вчених С. Trentacosta та S. Fine, які досліджували взаємозв'язок між знанням емоцій та соціальною компетентністю, внутрішніми та зовнішніми проблемами. Під знанням емоцій часто розуміється здатність до розуміння емоційні в поведінкових сигналах, міміці, соціальних контекстах [8, с. 2]. На думку науковців, діти краще розуміють емоційні сигнали в соціальному середовищі, завдяки чому вони

краще розвивають соціальні навички та формувати позитивні міжособистісні стосунки [8, с. 3].

Не минули дослідження соціальної компетентності і інклюзивну освіту, оскільки діти з певними обмеженнями піддають значному соціальному ризику з боку інших дітей. Дослідження М. Guralnick показали, що дітям з обмеженими можливостями важко формувати з однолітками взаємні дружні стосунки, використовувати їх ресурси, звикати до нових однокласників тощо [5, с. 6]. Вчені М. Fisher та L. Meyer досліджували ефективність індивідуальних освітніх програм щодо формування соціальної компетентності у дітей віком 6-19 років із серйозними обмеженнями. Сутність експерименту полягала у порівнянні результатів двох груп дітей. Одна з них навчалася в умовах загальноосвітньої школи із певними обмеженнями (інклюзивна група), діти іншої групи навчалася в автономній аудиторії [4, с. 265]. Результати дослідження підтвердили більшу вигоду від навчання дітей з обмеженими можливостями в інклюзивному середовищі, ніж в замкнутому, відділеному від загального соціуму [4, с. 271].

Отже, соціальна компетентність є важливою здібністю особистості, яка дозволяє їй почувати себе комфортно в соціумі, уникати міжособистісних конфліктів, конструктивно спілкуватися з іншими людьми.

Література

1. Концепція нової української школи. URL: www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 14.05.2019).
2. Указ президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 14.05.2019).
3. Шаров С.В. Компетентнісний підхід: переваги, структура та особливості. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. №4(63). С. 194–199.

4. Fisher M., Meyer L. Development and social competence after two years for students enrolled in inclusive and self-contained educational programs. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*. 2002. T.27. №3. P. 165–174.
5. Guralnick M.J. Social competence and early intervention. *Journal of early intervention*. 1990. T.14. №1. P. 3–14.
6. Halberstadt A.G., Denham S.A., Dunsmore J.C. Affective social competence. *Social development*. 2001. T.10. №1. P. 79–119.
7. Humphrey N. et al. Measures of social and emotional skills for children and young people: A systematic review. *Educational and Psychological Measurement*. 2011. T.71. №4. P. 617–637.
8. Trentacosta C.J., Fine S.E. Emotion knowledge, social competence, and behavior problems in childhood and adolescence: A meta-analytic review. *Social Development*. 2010. T.19. №1. P. 1–29. DOI:10.1111/j.1467-9507.2009.00543.x.
9. Warnes E.D. et al. A contextual approach to the assessment of social skills: Identifying meaningful behaviors for social competence. *Psychology in the Schools*. 2005. T.42. №2. P. 173-187. DOI: 10.1002/pits.20052.
10. Weare K., Gray G. What works in developing children's emotional and social competence and wellbeing? *Research Report No. 456*. London: Department for Education and Skills, 2003. 114 p.